

Η συμβολή των στατιστικών δεδομένων για το έγκλημα στη χάραξη και άσκηση αποτελεσματικής αντεγκληματικής πολιτικής

ΙΩANNA ΤΣΙΓΚΑΝΟΥ

Διδάκτορας Κοινωνιολογίας του Εγκλήματος, Δ/ντρια Ερευνών Ε.Κ.Κ.Ε.

Περίληψη

Ο ερευνητής που αποφασίζει να επικεντρώσει την προσοχή του στο ερώτημα που αφορά τις πηγές της γνώσης μας για το έγκλημα, και μάλιστα επιλέγει να ασχοληθεί ιδιαίτερα με τις έμμεσες πηγές, τις δευτερογενείς, δηλαδή, αποδείξεις του περάσματος στην πράξη ή/και την κοινωνική αντίδραση σ' αυτήν - μεγάλο τμήμα των οποίων καταλαμβάνει η επίσημη στατιστική των εγκλημάτων και της ποινικής αντιμετώπισής τους από τους φορείς άσκησης τυπικού κοινωνικού ελέγχου - έρχεται αντιμέτωπος με ένα πλήθος αριθμών. Όσο όμως κι αν η γλώσσα των αριθμών είναι απαραίτητη και ισχυρή στην τεκμηρίωσή της, μπορεί να αποβεί αποπροσανατολιστική αν δεν αξιοποιηθεί με πλήρη επίγνωση των περιοριστικών της όρων, οι αριθμοί μπορούν να καταδείξουν ότι το έγκλημα και η παρέκκλιση βρίσκονται παντού και αφήνουν ίχνη παντού. Καταδεικνύουν και επισημαίνουν αυτούς που τα γνωστοποιούν κι εκείνους που προσπαθούν να τα ελέγξουν, τους δράστες και τα θύματα, το περιβάλλον - τη σκηνή τέλεσης του εγκλήματος, ή μιας κατασκευής του. Ανάλογα με το είδος της ανάγνωσης, σχεδόν κάθε περιβάλλον μπορεί να ερμηνευθεί ως ένα «αρχείο» όχι μόνο γεγονότων, αλλά κυρίως των συνεπειών τους καθώς και της κοινωνικής αντίδρασης την οποία προκαλεί το πέραςμα στην πράξη. Με αυτήν την έννοια το έργο του ερευνητή του εγκλήματος διαφοροποιείται από το έργο κοινωνικών επιστημόνων άλλων επιστημονικών κλάδων ως προς το ότι φέρει μεγαλύτερο το βάρος της απόδειξης

των δευτερογενών αναλύσεών του, όπως είναι η περίπτωση των επίσημων στατιστικών δεδομένων για το έγκλημα. Το βάρος αυτό γίνεται ακόμη μεγαλύτερο στην περίπτωση που υποστηρίζει τη χάραξη και την άσκηση της αντεγκληματικής πολιτικής όχι μόνο σε μια χώρα αλλά και διεθνώς.

1. Εισαγωγικά

Οι επίσημες στατιστικού τύπου απεικονίσεις αδικημάτων και δραστών έχουν αποτελέσει και εξακολουθούν να αποτελούν βασικό εργαλείο για τη χάραξη και την άσκηση αντεγκληματικής πολιτικής στη χώρα μας και διεθνώς, τόσο στη συγχρονία όσο και στη διαχρονία. Η σύγχρονη τάση σε όλες τις προσπάθειες συγκρότησης αρχειακών συλλογών στατιστικών συνόλων δεδομένων για το έγκλημα είναι η έμφαση που αποδίδεται στην ταξινομητική κατηγορία των «θυμάτων».²¹⁶ Σε κάποιες περιπτώσεις, μάλιστα οι απεικονίσεις αυτές τείνουν να αποτελέσουν βασική μονάδα αναφοράς για τη διαπιστωμένη εγκληματικότητα και τις τάσεις που αυτή κάθε φορά εμφανίζει. Έτσι, η αναπαράσταση του εγκλήματος με αριθμούς στο σημερινό παγκοσμιοποιημένο στερέωμα των γνωστών «cloud data», ή διαφορετικά, «cloud linked data»,²¹⁷ έχει απομακρυνθεί από παραδοσιακές επιστημολογικές και μεθοδολογικές ταξινομίες και κωδικοποιείται με βάση όχι μόνο το αδίκημα ή/και τον δράστη αλλά κυρίως ως «εγκληματικό περιστατικό», το οποίο περιλαμβάνει όλες τις παραμέτρους που το συνθέτουν: νομικούς ορισμούς και κοινωνικές αξίες, διώκτες, δράστες και θύματα, το πραγματικό ή κατασκευασμένο κίνητρο του δράστη, τη συγκυρία του περάσματος στην πράξη ή/και της σύλληψης, τον τόπο, τη σκηνή του εγκλήματος, τις διαδικασίες αποκάλυψης ή συγκάλυψης ανάλογα με την ανάγνωση.

Αυτές οι εξελίξεις είναι από μόνες τους σημαντικές ως προς την επινόηση και την εφαρμογή τους. Τούτο καθίσταται φανερό και στον τρόπο διαχείρι-

216. Βλ. ενδεικτικά και για παράδειγμα τα πρωτόκολλα συγκρότησης των σχετικών βάσεων δεδομένων για την εγκληματικότητα στην Αμερική και την Αυστραλία, όπου η κατηγορία «θύμα» συνιστά βασική κατηγορική μεταβλητή της ταξινόμησης των αξιόποινων συμπεριφορών. Για περισσότερα στα <http://www.fbi.gov/about-us/cjis/ucr>, <http://www.jrsa.org/ibrcc/index.html>, <http://www.bjs.gov>, <http://www.aic.gov.au/index.html>.

217. Πρόκειται για νέες ερευνητικές κατευθύνσεις διασύνδεσης, παραβολής και ομογενοποίησης διαφορετικών συνόλων δεδομένων από ποικιλία πηγών, με διαφορετικές αρχικές ταξινομήσεις. Πρόκειται για νέες ερευνητικές προκλήσεις προς τη δημιουργία συγκρίσιμων δεδομένων με τη βοήθεια των εργαλείων της επιστήμης της πληροφορικής και των υπολογιστών, δεδομένων μετα-ταξινομητικής τάξης τα οποία διαφορετικά παραμένουν ασύνδετα μεταξύ τους και άρα μη συγκρίσιμα.

σης της ελληνικής δικαστικής, εγκληματικής και σωφρονιστικής στατιστικής τα τελευταία χρόνια. Συνεπώς με τα διεθνή πρωτόκολλα ταξινόμησης, συντήρησης και αναπαράστασης αριθμητικών συνόλων δεδομένων²¹⁸ η επίσημη ελληνική στατιστική αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), έχει υιοθετήσει σύγχρονα πρότυπα διαχείρισης των διαθέσιμων στοιχείων.²¹⁹ Και στη χώρα μας πλέον αποδίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην ακρίβεια και την αξιοπιστία των δεδομένων, καθώς και του εντοπισμού και της καταγραφής τους, μη εξαιρούμενης της εξέτασης και αποτίμησης των ενδεχόμενων σφαλμάτων (δειγματοληψίας, υπερέκλυσης, μέτρησης, μη ανταπόκρισης, επεξεργασίας, εφαρμογής προτύπων κλπ.). Στη βάση της μεθοδολογίας η οποία έχει υιοθετηθεί εξετάζεται η ακρίβεια και η αξιοπιστία των πληροφοριών μέσα από την επικαιροποίηση και τη χρονική αντιστοίχιση των δεδομένων, τη διασφάλιση και την αξιολόγηση της ποιότητάς τους, την πληρότητά τους, τη συγκρισιμότητα ως προς τη γεωγραφική κάλυψη και το χρονικό ανάπτυγμα, την εσωτερική τους συνοχή. Βέβαια η πρόσβαση είναι χρονοβόρα και σε καμία περίπτωση δεν αφορά τα μικρο-δεδομένα καθώς, ως ειδική και σημαίνουσα κατηγορία προσωπικών δεδομένων, τα αρχεία για το έγκλημα, συνολικά, προστατεύονται υπακούοντας στην αρχή της διασφάλισης της ανωνυμίας, της μη δυνατότητας ταυτοποίησης των κοινωνικών υποκειμένων και τη ρήτρα της εμπιστευτικότητας. Ο ερευνητής του εγκλήματος με βάση έμμεσες πηγές, όπως είναι τα επίσημα στατιστικά στοιχεία για το έγκλημα και την τιμωρία, δεν θα πρέπει να ξεχνά πως χειρίζεται δευτερογενή, ήδη επεξεργασμένα, δεδομένα. Πρόκειται για μετα-δεδομένα τα οποία εντοπίζονται καρφισωμένα σε ήδη προκατασκευασμένους ταξινομητικούς καταλόγους μετά από μια διαδικασία αφαίρεσης. Η διαδικασία αυτή ωθεί αθροίσματα αριθμητικών αναπαραστάσεων αδικημάτων, δραστών και ποινών σε προ-κατασκευασμένα και επιστημολογικά προϊδεασμένα ταξινομητικά σχήματα.²²⁰

Κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι με την πρόοδο των επιστημών της πληροφορικής, των ηλεκτρονικών υπολογιστών και της επικοινωνίας οι δυνατότητες επεξεργασίας και αξιοποίησης των δεδομένων έχουν διευρυνθεί προωθώντας την έρευνα από το «μεμονωμένο» στο «συγκριτικό» με πολλαπλές θετικές προεκτάσεις για την πρόοδο της επιστήμης και της κατανόησης του

218. Βλ. ενδεικτικά, Aromaa κ.ά. 2003, Farrington κ.ά. 2004, Kangaspunta κ.ά. 1998, Newman 1999, Aebi 2008, Alvazzi Del Frate 2008, De Busser 2008, Killias κ.ά. 2006, Robert 2009, Stamatel 2009, Van Dijk 2009.

219. Κατ' εφαρμογήν του Ν. 3832/2010, όπως αυτός τροποποιηθείς ισχύει, και του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) έτους 2012, ΦΕΚ 2390/Β'/28.8.2012.

220. Αναλυτικότερα βλ. Kallas 2005, Κάλλας κ.ά. 2008, Τσιώλης κ.ά. 2011, Τσίγκανου 2009.

κόσμου που κάθε φορά αποτελεί αντικείμενο της διερεύνησης. Αυτό ισχύει και για το πεδίο της συγκριτικής εγκληματολογίας στο οποίο «η αριθμητική φωτογραφία της κοινωνικής κατάστασης»²²¹ του Tarde - ο οποίος αναγνώρισε τη δυνατότητα που προσδίδει η στατιστική επιστήμη στην κατανόηση του εγκλήματος ήδη από τον 19^ο αιώνα στη Γαλλία - μπορεί πλέον να μεταγραφεί πέρα από τον τόπο και το χρόνο. Όπως έχει υποστηριχθεί η δυνατότητα συγκέντρωσης, διαχείρισης και επαναχρησιμοποίησης δεδομένων, η πολλαπλή αλληλοσυσχέτιση και αξιοποίησή τους σε μεγάλη κλίμακα πλέον «εμφανίζεται ως απάντηση στο αίτημα συγκριτικών προσεγγίσεων στο διεθνικά συγκροτημένο ευρωπαϊκό χώρο (και όχι μόνον). Η δευτερογενής ανάλυση προσθέτει υπεραξία στα δεδομένα και μεγιστοποιεί τα επιστημονικά οφέλη... Η επαναχρησιμοποίηση δεδομένων σε μεγάλη κλίμακα καθίσταται πρακτικά δυνατή με τη συγκρότηση ερευνητικών υποδομών, σύνθετων δηλαδή πληροφοριακών συστημάτων που υποστηρίζουν ταυτόχρονα πολλές λειτουργίες, όπως είναι η καταγραφή, η τεκμηρίωση, η αρχειοθέτηση, η ταξινόμηση και η ανάλυση δεδομένων και κειμένων».²²² Ακόμη όμως και οι πλέον ένθερμοι υποστηρικτές της αξίας και της σημασίας αυτών των ηλεκτρονικών ερευνητικών υποδομών αναγνωρίζουν πως «μια τέτοια «τεχνική» δυνατότητα εγείρει σειρά επιστημολογικών, μεθοδολογικών, θεσμικών και δεοντολογικών ζητημάτων»²²³ και προϋποθέτει μια νέα «ερευνητική κουλτούρα» προκειμένου να καταστεί επιστημολογικά και μεθοδολογικά λυσιτελής.

Μήπως όμως - και μέχρι να καταδειχθεί η ύπαρξη αυτής της ερευνητικής κουλτούρας - η μονομερής αποδοχή της εισαγωγής νέων τεχνικών και εργαλείων από τις θετικές επιστήμες και η μεθοδολογική επιλογή δημιουργίας νέων δομών βέλτιστης αξιοποίησης των δεδομένων σε τόπους άλλους από το συγκεκριμένο κοινωνικο-ιστορικό, πολιτισμικό και γεωγραφικό πλαίσιο που τα δημιούργησε ή/και τα εντόπισε απομακρύνουν την ανάλυση από τα επιστημολογικά προαπαιτούμενα μιας επιστήμης, όπως η εγκληματολογία, που μοιάζει εμμονική με το συγκεκριμένο, το απτό, το φανερό; Μήπως η σύγχρονη, διεθνής καθώς φαίνεται, μεθοδολογική επιλογή τής όσο το δυνατόν πληρέστερης αναπαράστασης του «εγκληματικού περιστατικού» αντί να λαμπρύνει, συσκοτίζει την ανάγνωση; Μήπως ήδη με την εννοιολόγηση του «συμβάντος», του «κοινωνικού γεγονότος», ως «περιστατικού», ιατρικοποιείται μονομερώς το κατ' εξοχήν κοινωνικό πεδίο της εγκληματολογίας και επανεισάγεται η πρόσληψη του εγκλήματος ως ατομικής κοινωνικής παθολογίας της προ Durkheim εποχής;

221. Tarde 2013, σελ. 61.

222. Τσιώλης κ.ά. 2011, σελ. 12.

223. Οπ.π.

Πόσο έτοιμη είναι η επιστήμη της συγκριτικής εγκληματολογίας να αποκωδικοποιήσει διαφορετικά ως προς τη φύση τους εγκλήματα όπως είναι τα «στατιστικά», «τα νομικά» «τα ουσιαστικά» αλλά και τα «εξ αντανάκλασεως» από την άσκηση αντεγκληματικών πολιτικών;²²⁴ Αυτή η «τεχνολογική υπερνίκηση των αποστάσεων»,²²⁵ πόσο ασφαλής είναι όταν «οι σχέσεις μεταξύ του εγκληματικού φαινομένου και της αντιμετώπισής του από το διεθνή έλεγχο διαρκώς πυκνώνουν με κύρια τάση τη διαρκώς μεγαλύτερη διεϊσδυση του Διεθνούς Δικαίου στις σχετικές ρυθμίσεις»²²⁶ είτε με τη μορφή ποινικοποιήσεων-αποποινικοποιήσεων δραστηριοτήτων ή πράξεων είτε με τη μορφή της αντιμετώπισης ορισμένων εγκληματικών συμπεριφορών από διεθνή όργανα;

Ειδικότερα τέλος και αναφορικά με την ελληνική περίπτωση, μήπως το γεγονός ότι οι βασικές επίσημες πηγές παραγωγής της στατιστικής γνώσης μας για το έγκλημα παραμένει κατ' αποκλειστικότητα το κράτος, δηλαδή, η αστυνομία, τα δικαστήρια και οι φυλακές, επιτρέπει την αναπαραγωγή της εγγενούς αδυναμίας πληρότητας αλλά και εν πολλοίς και εγκυρότητας της πληροφορίας για το εγκληματικό φαινόμενο;

Ο συλλογισμός γύρω από τα παραπάνω ερωτήματα σκιαγραφεί και το αντικείμενο της παρούσας μελέτης.

2. Ο «σκοτεινός αριθμός» απέναντι στη στατιστική του εγκλήματος

Μια προκαταρκτική αλλά προσεκτική περιήγηση στη συστηματική προσπάθεια που καταβάλλεται διεθνώς για την κατασκευή νέων προτύπων σύγκρισης δεδομένων για το έγκλημα, δεδομένων που προέρχονται από διαφορετικές χώρες, διαφορετικά ποινικά συστήματα και μηχανισμούς κοινωνικού ελέγχου, από ποικίλες αρχές, δομές, διαδικασίες και γραφειοκρατίες, κατατείνει στην ανάδειξη συγκεκριμένων ζητημάτων και προβληματισμών τόσο ουσιαστικού όσο και μεθοδολογικού περιεχομένου.

Κάθε χώρα, κάθε ποινικό σύστημα, κάθε μηχανισμός απονομής ποινικής δικαιοσύνης σε ενδο-κρατικό επίπεδο διαθέτει και ένα σύστημα καταγραφής των διαπραχθέντων αδικημάτων και των επιβαλλόμενων ποινών. Τα συστήματα αυτά, όπως έχουμε ήδη αναφέρει εκτενώς και αλλού,²²⁷ έχουν συγκροτηθεί ακολουθώντας ένα επιστημολογικό υπόδειγμα το οποίο ταυτίζεται με τις εκάστοτε κρατούσες θεωρητικές αντιλήψεις για το έγκλημα και τους ισχύοντες

224. Aebi 2011.

225. Γιωτοπούλου - Μαργακοπούλου 2011, σελ. 1791.

226. Οπ.π.

227. Τσίγκανου 2003.

ποινικούς ορισμούς οι οποίοι και εμπεριέχουν τις κρατούσες κοινωνικές αξίες και πολιτισμικές νοηματοδοτήσεις, σε κάθε τόπο, σε συγκεκριμένο χρόνο. Με αυτήν την έννοια κανένα ταξινομητικό σύστημα στατιστικής αποτύπωσης του εγκληματικού φαινομένου δεν είναι θεωρητικά ουδέτερο. Αυτό το ζήτημα θέτει τον ερευνητή, και μάλιστα επιτακτικά, αντιμέτωπο με ένα πλαίσιο επιστημολογικού τύπου διευκρινίσεων που αφορούν κάθε φορά το ουσιαστικό εννοιολογικό περιεχόμενο της κατηγορίας «έγκλημα» - ηπιώτερα «αδίκημα» - τόσο στις επιμέρους στατιστικές ταξινομίες όσο και στην αρχιτεκτονική των διεθνών μεγα-στατιστικών ηλεκτρονικών συστημάτων συνδυασμού συνόλων εγκληματολογικών δεδομένων. Ακόμη και τα πληρέστερα τεκμηριωμένα διεθνή πρότυπα διαχείρισης των ποσοτικών δεδομένων για το έγκλημα δεν είναι θεωρητικά ουδέτερα. Φέρουν τη σφραγίδα επιστημονικών εμμονών ή/και προϋποθέσεων και των κρατούντων κάθε φορά ιδεολογικών προταγμάτων. Αυτή η διαπίστωση καλεί τη φαντασία του ερευνητή να αποκαλύψει τις βάσεις, τις προθέσεις, τη συμβολή και τη χρησιμότητα της συγκρότησης των προτύπων αυτών μέσα από μια απελευθερωμένη ανάγνωση της γλώσσας των αριθμών πέρα από την ανιαρή παρακολούθηση των τάσεων και των μεταβολών που τα πολυάριθμα αριθμητικά σύνολα και κατάστιχα εμφανίζουν. Καλεί επίσης την anima αλλά και τη stamina του ερευνητή να αποκωδικοποιήσει τις δικές του επιλογές καθώς κάθε ερευνητικό εγχείρημα αποκάλυψης της γλώσσας των αριθμών προϋποθέτει διαδικασίες ανάδειξης σημαίνοντων κατηγοριών, οι οποίες είναι εγγενώς εμποτισμένες ως αναπαράγουσες, και σε μερικές περιπτώσεις ως μετατρέπουσες, με σιωπηρές εικόνες αναπαραστάσεις παραβατών, κινήτρων, συγκυριών, κλπ.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, τα ηλεκτρονικά συστήματα διαχείρισης μεγάλου όγκου συνόλων δεδομένων τα οποία συγκεντρώνονται δευτερογενώς με άλλο τρόπο και για άλλο λόγο από εκείνους που τα δημιουργήσαν, προκειμένου να καταστήσουν τα μετα-δεδομένα συγκρίσιμα μεταξύ τους έτσι ώστε να αποκαλύπτονται τα χαρακτηριστικά, το εύρος και το βάθος της εγκληματολογικής δραστηριότητας στην Ευρώπη και στον κόσμο, υιοθετούν ποικίλα επίπεδα αφαιρετικών διαδικασιών. Με αυτόν τον τρόπο, τα μετα-δεδομένα μιας χώρας - ήδη από μόνα τους αμφίβολης συγκρισιμότητας ιδιαίτερα στη διαχρονία - μετατάσσονται σε τόπους διαφορετικούς από αυτούς που τα παρήγαγαν και τα ταξινόμησαν στη βάση ενός δεδομένου επιστημολογικού υποδείγματος εννοιών και κωδικών. Η αφαιρετική μεταγωγή αυτών των δεδομένων σε διαφορετικής επιστημολογίας ταξινομήσεις προϋποθέτουν: α) την εννοιολογική αποστέρωσή τους από το πλαίσιο που τα παρήγαγε και τα συντηρεί, β) την απο-ουσιαστικοποίηση της έννοιας των αδικημάτων σε κάθε τόπο και κάθε χρόνο, και γ) την εννοιολογική ανα-διατύπωσή τους στο νέο

επιστημολογικό και μεθοδολογικό σχήμα ταξινόμησης. Είναι αμφίβολο κατά πόσο και οι τρεις αυτές προϋποθέσεις μπορούν να τηρηθούν με ακρίβεια, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που η τεκμηρίωση των αρχικών συλλογών δεδομένων απουσιάζει. Η τήρησή τους όμως είναι απαραίτητος όρος μιας επιστημονικής εργασίας που διατυπώνει επιχειρήματα στη βάση των δεδομένων αυτών τα οποία σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ανενδοίαστα όπως ακριβώς εντοπίζονται στο αρχείο των αριθμών. Διότι καμία αριθμητική αποτύπωση της ληστείας, για παράδειγμα, δεν ταυτίζεται αντικειμενικά με καμία άλλη, καμία καταγγελία, μήνυση δεν καταγράφεται με τον ίδιο τρόπο και για τον ίδιο σκοπό, καμία ποινή δεν έχει τις ίδιες συνέπειες ακόμη και όταν επιβάλλεται στον ίδιο τόπο και στον ίδιο χρόνο. Όπως έχει υποστηριχθεί «καμία αγωγή δεν μοιάζει στ' αλήθεια με μια άλλη, κανένας καυγάζ δεν αναστατώνει τη γειτονιά με τον ίδιο τρόπο».²²⁸

Οι παραπάνω παρατηρήσεις δεν υπαινίσσονται την αναίρεση του εγχειρήματος της δημιουργίας υπερ-τοπικών, διεθνών μεγα-δομών συγκέντρωσης πληροφοριών για την εγκληματικότητα. Αντίθετα, στόχο έχουν να προειδοποιήσουν τον ενδιαφερόμενο χρήστη για τα διακυβεύματα που υπογραμμίζουν την ανάγνωση μιας αριθμητικής αναπαράστασης κοινωνικών φαινομένων και συμπεριφορών.

Ιχνηλατώντας τη λογική των προσπαθειών της τελευταίας δεκαπενταετίας για τη συγκρότηση Διεθνών Βάσεων Δεδομένων που αφορούν το εγκληματικό φαινόμενο, αναδεικνύεται μια ηχηρή πρόθεση χαλιναγώγησης του «σκοτεινού αριθμού» της εγκληματικότητας, μια υπερπροσπάθεια αποκάλυψης αυτής της σκοτεινής φιγούρας που δρατετεύει ανάμεσα στα δεδομένα και κινείται ασύλληπτη σε υπόγειες διαδρομές τόσο σε τοπικό όσο και διεθνές επίπεδο. Καθώς είναι αυτή η άπιαστη μορφή, που υπογραμμίζει την απιστία των δεδομένων και την αναξιοπιστία των προσεγγίσεων. Ολόκληρη η προσπάθεια συγκέντρωσης και διήθησης της διαπιστωμένης εγκληματικότητας και παραβατικότητας, αφενός κατατείνει στην κατανόηση του ορατού, ενώ, αφετέρου, κατατρώχεται από την διαφεύγουσα και υπεκφεύγουσα φύση του «σκοτεινού αριθμού», του ασύλληπτου δεδομένου. Ως εκ τούτου, ολόκληρη η ερευνητική εργασία με βάση τα αριθμητικά δεδομένα μετατρέπεται σε μια περιπέτεια αποκωδικοποίησης της φανεράς ποιότητας του εγκληματικού φαινομένου την οποία όμως πάντοτε επισκιάζει η σκοτεινή φιγούρα της κρυφής και ανεπιβεβαίωτης εγκληματικότητας. Είναι σαν να επιδιδώμασταν σε ένα «κυνήγι μαγισσών», ακολουθώντας τα παραπαίοντα βήματα του Ιαβέρη. Αυτή η διαπίστωση θα είχε αποκλειστικά και μόνον φιλολογικό ενδιαφέρον προσφερόμενη ως

228. Frage 2004, σελ. 30-31.

τροφή ακαδημαϊκών συζητήσεων εάν τα αριθμητικά δεδομένα και οι εγκληματολογικές στατιστικές δεν αξιοποιούνται από την πολιτική εξουσία για τη χάραξη και άσκηση της αντεγκληματικής πολιτικής σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο. Και είναι αυτή ακριβώς η χρήση των στατιστικών δεδομένων που υπαγορεύει την προσεκτική και συνετή διαχείρισή τους.

Η αύξουσα επιρροή της «διαχειριστικής εγκληματολογίας», (administrative criminology)²²⁹ και η συνεπαγόμενη απο-ανθρωποποίηση (dehumanization) του ποινικού υποκειμένου με την αναγωγή του σε προσεκτικά ελεγχόμενες προκατασκευασμένες κατηγορίες λογισμών, υπολογισμών, μετρήσεων και διασταυρώσεων, παραπλανούν την ανάλυση διότι ξεχνούν ότι οι αριθμοί αναπαριστούν ποιοτικά χαρακτηριστικά. Ο τρόπος με τον οποίο ομαδοποιούνται διαφορετικές ποιότητες και κατασκευάζουν μία ή περισσότερες ποσότητες ενδέχεται να παρασύρει το συλλογισμό είτε προς την υπερ-εκπροσώπηση είτε προς την υπο-εκπροσώπηση αδικημάτων και δραστών. Ως εκ τούτου ενδέχεται να συμπαρασύρει και τη χάραξη και την άσκηση της αντεγκληματικής πολιτικής προς την μία ή την άλλη κατεύθυνση επιτήρησης, ελέγχου και καταστολής.

Η ανάλυση πρέπει να λαμβάνει υπόψη της ότι υπάρχουν και εκπλήξεις! Ο κόσμος του εγκλήματος δεν χαρακτηρίζεται από ευταξία. Πρόκειται για ένα σύμπαν βυθισμένο στην αταξία και τη σιωπή. Οι αβεβαιότητες, οι φόβοι και τα ανθρώπινα λάθη δεν μπορεί να αποκλείονται από την διερεύνηση. Η ευαισθησία της εθνογραφικής ματιάς με την επένδυση στις αξίες και τα νοήματα των υποκειμένων και τη δεινότητα της αναπαράστασης και της ερμηνείας των συμβολικών συναρθρώσεων, πρακτικών και μορφών ενός πολιτισμικού κοινωνικού γίνεσθαι χρειάζεται απαραίτητως να συνοδεύει την ανάλυση. Γιατί μόνο τότε τα «περιστατικά» αποκτούν περιεχόμενο και σημασία.

Με τις παρατηρήσεις αυτές δεν σκοπεύουμε να αναβιώσουμε την ατυχή συζήτηση για τα πλεονεκτήματα ή/και τα μειονεκτήματα της ποσοτικής απέναντι στην ποιοτική μεθοδολογία. Το ζήτημα αυτό θεωρείται επιστημονικά εξαντλημένο και τα σχετικά ψευδοδιλλήματα έχουν πλέον επαρκώς διευκρινιστεί. Πρόκειται για την υπόμνηση ότι το έγκλημα συνιστά εμπειρία ζωής. Ως εκ τούτου η αφαίρεση του υποκειμένου συνεπάγεται τον κίνδυνο της ανάπτυξης εικόνων και μαρτυριών για τον κόσμο, οι οποίες θα είναι υπερβολικά εσφαλμένες, καθώς δεν θα έχουν ζυμωθεί με τις συγκεκριμένες ιστορικές και ανθρώπινες εμπειρίες από τις οποίες πάντοτε συντίθενται οι κοινωνίες.²³⁰

229. Ferrell 2004.

230. Plummer 2000, σελ. 21.

3. Η εμμονή με το «θύμα»

Η επιστημονική συζήτηση για τη θυματοποίηση²³¹ έχει εδώ και καιρό υπογραμμίσει την ποιοτική μάλλον παρά την ποσοτική φύση των σχετικών δεδομένων. Έχει επίσης αναδείξει το γεγονός ότι τόσο οι διευρυμένοι όσο και οι *stricto sensu* ορισμοί για το «θύμα» διακατέχονται από μια «πολιτισμική σχετικότητα»²³² στον ίδιο βαθμό και στην ίδια έκταση με τους ορισμούς του εγκλήματος. Από την ερευνητική σκοπιά, βέβαια, η αξία των θυματολογικών ερευνών για τον έλεγχο των ερευνών αυτο-ομολογούμενης διάπραξης μιας εγκληματικής πράξης θεωρείται εξίσου αδιαμφισβήτητη.²³³ Όπως έχει αναγνωρισθεί «οι έρευνες θυματοποίησης αποσκοπούν... στην άμβλυνση των μειονεκτημάτων των επίσημων στατιστικών εγκληματικότητας, μέσα από τη μείωση του σκοτεινού αριθμού».²³⁴ Και ενώ «υπάρχοντα μεθοδολογικά προβλήματα δεν επέτρεψαν την επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου, η χρησιμότητά τους είναι μεγάλη όταν αξιοποιούνται ως έρευνες αντιλήψεων, αναγκών και εμπειριών των ατόμων τα οποία αυτοπροσδιορίζονται ως θύματα εγκλημάτων. Οι έρευνες αυτές είναι, έτσι, οι καταλληλότερες για την επισήμανση των λόγων καταγγελίας ή όχι κάποιας αξιόποινης πράξης από τα θύματα στις επίσημες δικωτικές αρχές».²³⁵ Εν τούτοις, «οι θυματολογικές έρευνες μολονότι βρίσκονται πιο κοντά στην πραγματική έκταση της θυματοποίησης σε σχέση με τις αστυνομικές ή δικαστικές στατιστικές, ωστόσο εμπεριέχουν πολλά μεθοδολογικά προβλήματα»²³⁶ με βασικότερο το ζήτημα της αναπαραγωγής των στερεοτύπων της εγκληματικότητας.

Από την άλλη πλευρά, έχει πολλαπλώς επισημανθεί και εμπειρικά επιβεβαιωθεί ο σημαντικός ρόλος των θυμάτων «στην καταγραφή της εγκληματικότητας, εφόσον είναι διαπιστωμένο ότι αυτά αποτελούν τον κυριότερο παράγοντα τροφοδοσίας ολόκληρου του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης και αποτελούν σημαντικές ομάδες πίεσης, οι οποίες διαδραματίζουν έναν εξίσου σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση αλλά και την εφαρμογή της αντεγκληματικής πολιτικής».²³⁷ Τούτο ισχύει όχι μόνο για την Ελλάδα αλλά διεθνώς.²³⁸ Βέ-

231. Ενδεικτικά βλ. Αρτινοπούλου & Μαγγανάς 1996.

232. Αρτινοπούλου 2000, σελ. 104. Επίσης Νικολαΐδου 2000.

233. Και με τον ίδιο τρόπο που θεωρείται ισχυρή η συμβολή των αυτο-ομολογούμενων καταγραφών στη συρρίκνωση του «σκοτεινού αριθμού». Βλ. ενδεικτικά, Farrington 1994.

234. Ζαραφωνίτου 2004, σελ. 265.

235. Οπ.π.

236. Αρτινοπούλου 2000, σελ. 103.

237. Ζαραφωνίτου 2004, σελ. 265, Τσήτσουρα 1988.

238. Ενδεικτικά, Pitsela 1988.

βαια, η ίδια η έρευνα, τόσο στη χώρα μας όσο και διεθνώς, έχει καταδείξει τη σημασία και τον ρόλο του είδους του αδικήματος στην προθυμία ή απροθυμία καταγγελίας του, με προεξάρχον κίνητρο «το ύψος της ζημιάς» για το θύμα.²³⁹ Έχει επίσης επισημανθεί η «διεύρυνση της έννοιας του θύματος» υπό την έννοια ότι «πολλά άτομα ένοιωθαν θύματα της εγκληματικότητας, δίχως να μπορούν να ενταχθούν στην ποινικο-νομική αυτή κατηγορία επειδή δεν στοιχειοθετείτο κανένα ποινικό αδίκημα».²⁴⁰

Σε συνέχεια των παραπάνω, η αναγωγή του «θύματος» σε μετα-ταξινομητική κατηγορία σε τοπικά και διεθνή ηλεκτρονικά περιβάλλοντα διαχείρισης συνόλων αριθμητικών δεδομένων, παρά το προφανές όφελος για τη συμπληρωματική αποτύπωση της εγκληματικότητας και παραβατικότητας εν γένει, στρέφει ταυτόχρονα την ανάλυση προς μια παραπλανητική αποτύπωση και πλανημένη αντίληψη της κατηγορίας «έγκλημα». Αυτό καθίσταται προβληματικό καθώς είναι συγκεκριμένες οι μορφές θυματοποίησης που αποτυπώνονται αριθμητικά, και όχι όλες οι μορφές, μετά από σχετική αναφορά κάποιων θυμάτων και όχι όλων των θυμάτων. Και πάντοτε υποκρύπτεται μια δυσκολία μετάφρασης της ποιότητας σε ποσότητα. Την ίδια στιγμή ένα απο-ανθρωπισμένο «θύμα» αποκτά σημαίνοντα και ανεπιθύμητο ίσως ρόλο. Τον ρόλο της αποτύπωσης του ανθρώπινου πόνου ή/και της μαρτυρίας του σε αριθμούς οι οποίοι άλλοτε υπο-εκπροσωπούν και άλλοτε υπερ-εκπροσωπούν τη δραματική του εμπειρία. Με αυτόν τον τρόπο είναι σαν να εκτίθεται η κρύπτη των βασάνων θυμάτων που δε συναινούν και δεν επιθυμούν αυτή την προβεβλημένη δημόσια έκθεσή της.

Στη βάση των παραπάνω παρατηρήσεων δεν θα ήταν υπερβολή ο ισχυρισμός ότι ο νέος ρόλος του θύματος ως μετα-ταξινομητικής κατηγορίας ενδέχεται να υποκρύπτει μια νέα, δημόσια και διαρκή αλλά κυρίως μη συναινετικά διατυπωμένη θυματοποίηση του κοινωνικού υποκειμένου.

4. Το «εγκληματικό περιστατικό» ως ταξινομητική κατηγορία «γένους»

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι όλες οι προσπάθειες συγκέντρωσης στοιχείων για το έγκλημα κατατείνουν στην πληρέστερη κατανόησή του με στόχο την εξουδετέρωσή του. Ο «πόλεμος κατά του εγκλήματος», όπως κάθε πόλεμος, δεν είναι απαλλαγμένος μη έλλογων υπερβολών αλλά και βίας. Μιας βίας που μετακινεί

239. Ζαχαφονίτου 2004, σελ. 266-267, Spinellis κ.ά. 1991.

240. Ζαχαφονίτου 2004, σελ. 270-271.

και ανακατεύει πληθυσμούς και αριθμούς αναίτια. Η μετατροπή κατηγοριών ειδους σε μετα-ταξινομητικής τάξης κατηγορίες γένους συχνά προκαλεί τη λογική της επιστήμης. Η ίδια η διαδικασία της αναγωγής υποκειμένων κατηγοριών σε υπερκειμένες κατηγορίες μοιάζει λογικά ανακόλουθη, καθώς αφενός δεν έχει καθολική ισχύ στο σύνολο των δεδομένων υπάγοντας επιλεκτικά αριθμητικά αθροίσματα σε νέες ταξινομήσεις, ενώ αφετέρου οδηγεί σε μεγέθυνση μέσω υπερ-γενίκευσης περιορισμένων και συγκεκριμένων ανθρωπίνων ιδιοτήτων και εξατομικευμένων ιδιοσυγκρασιακού τύπου χαρακτηριστικών. Αυτές οι λογικές αναγωγής και υπαγωγής κατηγοριών και δεδομένων με την υπερβάλλουσα διεύρυνση των ταξινομητικών σχημάτων αποτύπωσης και στατιστικής διαχείρισης της αριθμητικής πληροφορίας για το έγκλημα, προκαλούν το πρότυπο της επαγωγικής σκέψης²⁴¹ και δημιουργούν εύλογες απορίες για τη δυνατότητα αξιόπιστης αποτύπωσης, αποτίμησης και ανάλυσης των διαθέσιμων πληροφοριών.

Ενδεικτικά και για παράδειγμα, το Εθνικό Σύστημα Αναφοράς/Καταγραφής της εγκληματικότητας στις ΗΠΑ²⁴² έχει υιοθετήσει μια γενικεύουσα και πανοπτική κοσμο-αντίληψη για το αδίκημα, τον ή τους δράστες, το ή τα θύματα. Κυρίαρχη αναδεικνύεται η τάση διεύρυνσης των δεδομένων ταξινομητών αποτύπωσης της πληροφορίας. Πρόκειται για ένα σύστημα, δηλαδή μια τεχνική δομή, η οποία τέθηκε σε εφαρμογή για τη «βελτίωση της ποιότητας των στοιχείων» για το έγκλημα στη χώρα με τη συγκέντρωση λεπτομερειακών πληροφοριών για κάθε «εμφάνιση» και εκδήλωση εγκληματικών φαινομένων. Σχεδιασμένο να υπηρετεί την επιβολή και εφαρμογή του νόμου το εν λόγω σύστημα χαρακτηρίζεται από δομικού τύπου ταξινομητική «ευελιξία» καθώς παρέχει τη δυνατότητα συνδυασμού δεδομένων που αφορούν τη διοίκηση του συστήματος άσκησης τυπικού κοινωνικού ελέγχου και απονομής της ποινικής δικαιοσύνης με το «περιστατικό», τους συλληφθέντες με τα θύματα, και όλα τα δεδομένα με τα έννομα αγαθά που κάθε φορά πλήττονται. Έτσι, τα επιμέρους αδικήματα συνωστίζονται με ευελιξία σε τρεις ευρείες κατηγορίες αθροίσματος αδικημάτων: τα αδικήματα κατά της ζωής, κατά της περιουσίας και κατά της κοινωνίας(!). Ταυτόχρονα, πλήθος πληροφοριών που αφορούν τον δράστη ή/και το θύμα διατίθενται προς αξιοποίηση από τον ενδιαφερόμενο χρήστη. Μπορεί, δηλαδή, κάποιος να εντοπίσει πληροφορίες όχι μόνο για τον αριθμό των συλληφθέντων αλλά και για το εάν, για παράδειγμα, ο δράστης ήταν ύποπτος για κατάχρηση φαρμάκων ή/και εξαρτησιογόνων ουσιών κατά τη διάρκεια, λίγο πριν, ή λίγο μετά, την εκδήλωση του εγκληματικού περιστατικού. Έτσι η υποψία και η καχυποψία κατευθύνουν την οπτική και την ανά-

241. Ενδεικτικά, Popper 1980.

242. <http://www.fbi.gov>, UCR / SRS Data files, NIBRS Expanded Offence Data, <http://www.jrsa.org/ibrrc/index.html>.

λυση. Στο σημείο αυτό εκτός από την ένσταση της επιχειρούμενης ιατρικοποίησης του «εγκληματικού περιστατικού», μπορεί εύλογα να διατυπωθεί και η ένσταση της αυταπόδεικτης ψυχιατρικοποίησης δραστών και θυμάτων με το συνδυασμό και των διαγνωστικών και προγνωστικών δεικτών²⁴³ προδιαθέσεων αντι-κοινωνικής συμπεριφοράς που όχι μόνο δεν αναιρούν αλλά υπογραμμίζουν τις θεωρίες για τη ροπή προς το έγκλημα.

Στη συνέχεια, η εξέταση της ίδιας της αρχιτεκτονικής του προτύπου αυτής της εντελώς μοντέρνας (δηλαδή σύγχρονης) ταξινομητικής κατασκευής προκαλεί ένα πλήθος συλλογισμών: Η χαλαρή συνάρθρωση των ταξινομητικών κατηγοριών, τόσο στις εσωτερικές τους συζεύξεις όσο - και κυρίως - η σωρευτική υπαγωγή τους κάτω από την ονοματική και ονομαστική σφραγίδα μιας γενικευτικής μετα-ταξινομητικής τάξης υπερκείμενης κατηγορίας αδικημάτων - «κατά της ζωής» για παράδειγμα, - μπορεί να οδηγήσει τον ανυποψίαστο χειριστή των δεδομένων με ευκολία να στοιβάξει την κακοποίηση των ανθρώπων με την κακοποίηση των ζώων. Αυτό εκ πρώτης όψεως φαίνεται μια φυσική άθροιση παράνομων πράξεων, υπό την κατηγορία «κακοποίηση», η οποία όμως στηρίζεται στο σοβαρό επιστημολογικό και μεθοδολογικό σφάλμα παραγνώρισης των έννομων αγαθών που κάθε φορά πλήττονται και των δικαιωμάτων που κάθε φορά προστατεύονται από το δίκαιο ή τα δίκαια. Στην ουσία πρόκειται για μια στρέβλωση της ηθικής τάξης δικαιοσύνης αρχής, αλλά και πολιτισμικά προσδιορισμένης θέσμισης των αγαθών που αποτελούν υποκείμενα δικαίου και προστασίας, σε κάθε τόπο και κάθε εποχή. Δίκαια, όπως το ελληνικό, αντιλαμβάνονται το φυσικό πρόσωπο ως κατ' εξοχήν υποκείμενο δικαίου. Σε άλλους τόπους και άλλες κοινωνίες η υπέρτερη αξία της ανθρώπινης ζωής ούτε αυτονόητη ούτε αυταπόδεικτη είναι. Αναφορικά δε με τα εγκλήματα «κατά της κοινωνίας» μπορεί εύκολα να φανταστεί κανείς το εύρος των συμπεριφορών που θα μπορούσαν να υπαχθούν στην κατηγορία αυτή καθώς και την ακτίνα των διακινδυνεύσεων. Με τον τρόπο αυτό η ενδεχομενικότητα ανάγεται σε κεντρική μονάδα καταγραφής και ανάλυσης και η πιθανότητα υποστασιοποιείται και αντιμετωπίζεται ως επικείμενη πραγματικότητα.

Οι κατευθύνσεις αυτές αναμφίβολα ενισχυμένες από την εξέλιξη των εργαλείων της πληροφορικής και της στατιστικής επιστήμης μοιάζουν να υιοθετούν μια βιαστική και αποσπασματική δημιουργία νέων ποινικών υποστάσεων αφηρημένης διακινδύνευσης. Είναι σαν να αναπροσδιορίζουν βασικές αρχές της αρμονικής κοινωνικής συμβίωσης. Κινούμενες πέρα από τα όρια ενός κράτους ή μιας κοινωνίας θέτουν σε κίνδυνο συλλογικά έννομα αγαθά,

243. Diagnostic and Statistic Manual της Αμερικανικής Ψυχιατρικής Εταιρείας. Βλ. Robins 1991.

ακόμη και αυτήν την ίδια την έννομη τάξη, τα δικαιώματα. Με τη δημιουργία κατηγοριών «γένους» αποκομμένων από εννοιακές αποκρυσταλλώσεις που έχουν δοκιμαστεί από τον χρόνο και την κοινωνική εμπειρία τα ίδια τα ταξινομητικά σχήματα εγκαθιδρύουν τεχνικής φύσης έννοιες καθόλα αξιολογικά βεβαρημένες. Με αυτόν τον τρόπο εμπεριέχουν αυτό που θα έπρεπε να αποφεύγουν. Μια σιωπηρή αναφορά αποδοκιμασίας, μια προειδοποίηση απαξίας και μια προσδοκία «δέουσας» συμπεριφοράς. Η τεχνική ορίζει το αντικείμενο της μελέτης εκπέμποντας συγχρόνως ένα παιδαγωγικό μήνυμα συνεισισμού και ρύθμισης της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Στην εποχή μας που η «αξιολογική ουδετερότητα» στην επιστήμη παραμένει ζητούμενο, προβληματίζει το γεγονός ότι επιστημονικά εργαλεία τα οποία θα έπρεπε να περιορίζονται στην απλή διαπίστωση εμπειρικών κανονικότητων, στην πραγματικότητα επινοούν συστήματα ιδεοτυπικών εννοιών που ενδεχομένως έρχονται σε αντίθεση και αντίφαση τόσο με τις οντότητες που περικλείουν όσο και με θεμελιώδη και πανανθρώπινα ιδανικά και προτάγματα. Με αυτόν τον τρόπο στον «πειρασμό του (ποινικού) νομοθέτη να επιχειρήσει να σχεδιάσει και να ελέγξει τις εξελίξεις»²⁴⁴ έρχεται να προστεθεί και ο πειρασμός του επιστήμονα που ασχολείται με τις νέες τεχνικές προκλήσεις της επιστήμης του. Ωστόσο, στο πεδίο της εγκληματικότητας το οποίο βρίθεται από αξιολογικές αντινομίες και περισπασμούς, οι πειραματισμοί αυτοί μπορεί να έχουν απρόβλεπτες συνέπειες καθώς προσπαθούν να αναδιανεύουν κοινωνικά μορφώματα που δημιουργήθηκαν με απρομελέτητο τρόπο και να τα μετασχηματίσουν συντεταγμένα. Είναι σαν να επιδιώκεται ο κεντρικός συντονισμός μιας εξαιρετικά περίπλοκης κοινωνικής πραγματικότητας - και μάλιστα μιας διεθνούς πραγματικότητας - υπερτιμώντας τις δυνατότητες συνεκτίμησης όλων των παραμετροποιημένων μεγεθών, «αγνοώντας τον κανόνα ότι συχνά η άνωθεν - ή/και εξωτερική ως προς την πλαισίωση των συμβάντων - παρέμβαση δεν μπορεί να υποκαταστήσει τις εξαιρετικά ευαίσθητες ισορροπίες που η αυτορρυθμιζόμενη τάξη διαμορφώνει».²⁴⁵

5. Περιφρόνηση της έρευνας και αντεγκληματική πολιτική

Στη χώρα μας, αλλά και αλλού, η δικαστική, εγκληματολογική και σωφρονιστική στατιστική δεν λαμβάνουν υπόψη τους την εγκληματολογική έρευνα. Καμία έρευνα ούτε ποσοτική ούτε ποιοτική δεν συμπεριλαμβάνεται και δεν

244. Κιούπης 2000.

245. Κιούπης 2000, ό.π., σελ. 156.

συνδυάζεται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο προκειμένου να ελεγχθεί η αξιοπιστία των καταγεγραμμένων αριθμητικών πληροφοριών. Η περιφρονητική αυτή πρακτική των αρχών απέναντι στην έρευνα δημιουργεί προβλήματα αποκωδικοποίησης όψεων τόσο του «σκοτεινού αριθμού» όσο και των «ορατών αριθμών» καθώς και ζητήματα χάραξης και άσκησης αποτελεσματικής αντεγκληματικής πολιτικής.

Η πολιτική απέναντι στο έγκλημα που στηρίζεται στην αριθμητική των δεδομένων φαίνεται πώς υποφέρει διεθνώς μέσα στην υπερβολική διόγκωση του πεδίου εφαρμογής του ποινικού δικαίου και την ιμπεριαλιστικού τύπου επεκτατική διάθεση της στρατηγικής κτισίματος των σύγχρονων ηλεκτρονικών αρχείων αριθμών για το έγκλημα. Αριθμών που αυτή καθαυτή η επιστημονική με ακαδημαϊκά κριτήρια έρευνά τους απουσιάζει. Η τεκμηρίωση εξακολουθεί να αποτελεί ουσιαστικό επιστημολογικό ζητούμενο της επιστήμης της εγκληματολογίας, αλλά και τεχνικής φύσης θέμα που δεν μπορεί με άνεση να επιλυθεί αποκλειστικά και μόνον από τους εκπροσώπους των θετικών επιστημών ή τους εφαρμοστές του νόμου. Διαφορετικά, η ίδια η αρχή της διεπιστημονικότητας στην έρευνα και την ανάλυση πλήττεται καθώς απουσιάζει ο διεπιστημονικός διάλογος κατά την αρχιτεκτονική συγκρότησης του ουσιαστικού περιεχομένου των αρχείων αυτών καθώς και η μελέτη των συνεπειών των διαφορετικών επιλογών ταξινόμησης. Ως εκ τούτου οι συνέπειες της επιλογής της μιάς έναντι της άλλης λογικής μπορεί να παράσχουν ασαφές έδαφος για τη χάραξη και την άσκηση της αντεγκληματικής πολιτικής. Μιας πολιτικής που κινδυνεύει να εδράζεται σε μια κουνημένη έως και θολή φωτογραφία ή ακτινογραφία του εγκλήματος.

Οι διαπιστώσεις αυτές επαναφέρουν στο επίκεντρο του σχετικού φιλοσοφικού στοχασμού και το πεδίο εφαρμογής του σύγχρονου ποινικού δικαίου. Πέρα από την υπερ-δραστηριοποίηση των νομοθετών απανταχού γης προς την κατεύθυνση της διεύρυνσης των αξιόποινων πράξεων, οι ίδιες οι βάσεις δεδομένων πλήρεις στατιστικών και αριθμητικών μεγεθών που χαρακτηρίζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά φαίνεται να αυτονομούνται προς την κατεύθυνση «παραγωγής» εγκλημάτων και αξιόποινων συμπεριφορών.²⁴⁶ Η ανενδοίαστη ανταπόκριση στην αλματώδη τεχνολογική εξέλιξη φαίνεται πώς παραγνωρίζει τη «μεταφορική εικόνα που και αυτή προέρχεται από το χώρο των φυσικών επιστημών πως η ποινική νομοθεσία εμφανίζει τα χαρακτηριστικά ενός δορυφορικού συστήματος με ένα σκληρό πυρήνα αξιόποινων πράξεων και ενός συνόλου περιφερειακών πράξεων που κινούνται με ευελιξία στον εξωτερικό φλοιό του πυρήνα αυτού, άλλοτε αποδυναμωμένες ως προς την

246. Βλ. Κιούπης, 2000, σελ. 136-137.

ποινική τους απαξία και άλλοτε ευκαιριακά και συγκυριακά εμφανιζόμενες για να διαγράψουν μια θνησιγενή τροχιά ζωής.²⁴⁷

Η υπερτροφία του περιεχομένου των σύγχρονων βάσεων δεδομένων για το εγκληματικό φαινόμενο ως συνέπεια της τεχνολογικής εξέλιξης και του εκσυγχρονισμού δεν μπορεί να αποτελεί αυτοσκοπό. Ούτε και η βάση αυτής της υπερτροφίας πολιτική για το έγκλημα «αυτοεκπληρούμενη προφητεία». Διαδικασίες με βάση τις οποίες συλλογικές αξίες και σκοποί αποσυντίθενται, ποινικές διαστάσεις εμφυτεύονται σε διοικητικού/οργανωτικού χαρακτήρα πράξεις, βάσεις δεδομένων αξιοποιούνται για χειραγώγηση και εκφοβισμό, η έννοια της αξιοποίησης πράξης αλλοιώνεται για να χωρέσει σε μια τεχνική κατασκευή πληθωριστικής παραγωγής και αναπαραγωγής εγκλημάτων, θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με σκεπτικισμό. Διότι δεν αντέχει η κοινωνική μας οργάνωση να συστεγάζονται υπό την ίδια έννοια η βαριά προσβολή ατομικών δικαιωμάτων και η παραβίαση οργανωτικών διοικητικών επαγγελματικών ηθών.

Τέλος, θα συμφωνήσουμε με τον ισχυρισμό ότι «η απαρίθμηση εγκλημάτων δε μπορεί να οδηγήσει σε χρήσιμα συμπεράσματα τόσο λόγω της ιστορικής και γεωγραφικής σχετικότητας του ποινικού φαινομένου, αλλά και διότι μια γενική, αφαιρετική τοποθέτηση προϋποθέτει μακρά περιήγηση στους χώρους της φιλοσοφίας του ποινικού δικαίου οι οποίοι και εκτεταμένοι και δυσπρόσιτοι είναι».²⁴⁸

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αρτινοπούλου, Β. & Μαγγανάς, Α. (1996). *Θυματολογία και όψεις θυματοποίησης*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Αρτινοπούλου, Β. (2000). «Νέες μορφές θυματοποίησης στο κατώφλι του 21ου αιώνα», στο: Δασκαλάκη Η. κ.ά. (επιμ.), *Εγκληματίες και θύματα στο κατώφλι του 21ου αιώνα*, ΕΚΚΕ, Αθήνα, σελ. 99-106.
- Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου, Α. (2011). «Η διεθνοποίηση του εγκληματικού φαινομένου και του ελέγχου του», στον τιμητικό τόμο για τον Καθηγητή Ιάκωβο Φαρσεδάκη, *Η σύγχρονη εγκληματικότητα, η αντιμετώπισή της και η επιστήμη της Εγκληματολογίας*, Χαλκιά, Α. (επιμ.), Τόμος II, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 1791-1812.

247. Βλ. Κιούπης, 2000, σελ. 137.

248. Βλ. Κιούπης, 2000, σελ. 139.

- Ζαραφονίτου, Χρ. (2004). *Εμπειρική Εγκληματολογία*, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- Κάλλας, Γ., Κονδύλη, Δ. & Καραγιάννης, Γ. (επιμ.) (2008). *Μεθοδολογικά ζητήματα και ερευνητικές υποδομές των κοινωνικών επιστημών*, Παν/μιο Αθηνών - Παν/μιο Αιγαίου, Αθήνα.
- Κιούπης, Δ. (2000). «Συνηγορία για τον περιορισμό του ποινικού δικαίου», στο: Κουράκης Ν. (επιμ.), *Αντεγκληματική Πολιτική*, Τόμος ΙΙ, σελ. 135-156, Α.Ν. Σάκκουλας, Αθήνα.
- Νικολαΐδου, Σ. (2000). «Κοινωνικές διαστάσεις του φαινομένου της ανασφάλειας και προσδιορισμός της έννοιας του θύματος στον αστικό χώρο», στο: Δασκαλάκη Η. κ.ά. (επιμ.), *Εγκληματίες και θύματα στο κατώφλι του 21ου αιώνα*, όπ.π., σελ. 107-120.
- Τσήτσουρα, Α. (1988). «Η συμμετοχή του κοινού στην αντεγκληματική πολιτική», *Ελληνική Επιθεώρηση Εγκληματολογίας*, 1, σελ. 32-44.
- Τσίγκανου, Ι. (2003). «Έγκλημα και επικινδυνοποίηση στην κοινωνία της διακινδύνευσης, των κοινωνικών ανισοτήτων και της διαφοράς», στον τμητικό τόμο για την Αλίκη Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου, *Νομική Βιβλιοθήκη*, Αθήνα, Τόμος Β', σελ. 1385-1404.
- Τσίγκανου, Ι. (επιμ.) (2009). *Η διαχείριση των ποσοτικών δεδομένων στην εγκληματολογική έρευνα*, *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Ειδικό Τεύχος, 129/Β', ΕΚΚΕ, Αθήνα.
- Τσιώλης, Γ., Σερντεδάκις, Ν. & Κάλλας, Γ. (επιμ.) (2011). *Ερευνητικές υποδομές και δεδομένα στην εμπειρική κοινωνική έρευνα. Ζητήματα καταγραφής, τεκμηρίωσης και ανάλυσης κοινωνικών δεδομένων*, Νήσος, Αθήνα.

Ξενογλώσση

- Aebi, M. (2008). «Measuring the influence of statistical counting rules on cross national differences in recorded crime», στο: Aromaa, K. & Heiskanen, M. *Crime and criminal justice systems in Europe and North America 1995-2004*, HEUNI, Helsinki, σελ. 196-215.
- Aebi, M. (2011). «Est-il possible de faire des comparaisons internationales de la delinquance?», στον τμητικό τόμο για τον Καθηγητή Ιάκωβο Φαρσεδάκη, *Η σύγχρονη εγκληματικότητα*, όπ.π., Τόμος Ι, σελ. 3-22.
- Alvazzi del Frate, A. (2008). «Trends and methodological aspects in the International Collection of Crime and Criminal Justice Statistics», στο: Aromaa, K. & Heiskanen, M., *Crime and criminal justice systems in Europe and North America 1995-2004*, HEUNI, Helsinki, σελ. 215-231.

- Aromaa, K., Leppä, S., Nevala, S. & Ollus, N. (εκδ.) (2003). Crime and criminal justice systems in Europe and North America 1995-97, Publication No. 40, HEUNI, Helsinki.
- De Busser, E. (2008). «A European Criminal Records Database: An integrated model», στο: Stefanou, C. & Xanthaki, H. (εκδ.) Towards a European Criminal Record, Cambridge University Press, Cambridge, σελ. 336-354.
- European Sourcebook of Crime & Criminal Justice Statistics – 2006, 3η έκδ., WODC, The Hague.
- Farrington, D. (1994). «Human development and criminal careers», στο: Maguire M., Morgan R. & Reiner R. (εκδ.), The Oxford Handbook of Criminology, Clarendon Press, Oxford, σελ. 511-584.
- Farrington, D.P., Langan, P.A., & Tonry, M. (2004). Cross-national studies in crime and justice, US Bureau of Justice Statistics, Washington, DC.
- Ferrell, J. (2004). «Boredom, crime and criminology», Theoretical Criminology (Special Issue: Cultural Criminology), 8(3), σελ. 287-302.
- Frage, A. (2004). Η γεύση του αργείου, Αθήνα, Νεφέλη.
- Kallas, J. (2005). The node for secondary processing. A comparative research infrastructure, EKKE, Athens.
- Kangaspunta, K., Joutsen, M. & Ollus, N. (εκδ.) (1998). Crime and criminal justice in Europe and North America, 1990-1994, Publication No. 32, HEUNI, Helsinki.
- Killias, M., κ.ά. (2006). The European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics - 2006, WODC, Den Haag.
- Newman, G. (εκδ.) (1999). Global report on crime and justice, United Nations, Office for Drug Control and Crime Prevention, Centre for International Crime Prevention, Oxford University Press, New York κ.α.
- Pitsela, A. (1988). «Criminal victimisation of foreign minorities in the Federal Republic of Germany», Crime and Criminal Justice, σελ. 385-407.
- Plummer, K. (2000). Τεκμήρια ζωής, Αθήνα, Gutenberg.
- Popper, K. (1980). The logic of scientific discovery, London, Hutchinson.
- Robert, P. (2009). Comparing crime data in Europe. Official crime statistics and survey based data, VUB Press, Brussels.
- Robins, L.N. (1991). «Conduct disorder», Journal of Child Psychology and Psychiatry, 32, σελ. 193-212.
- Spinellis, C.D., Chaidou, A. & Serassis, T. (1991). «Victim theory and research in Greece», Kaiser G., Kury H. & Albrecht H.J. (εκδ.), Victims and criminal justice, MPI, Freiburg, σελ. 123-159.
- Stamatel, J. (2009). «Contributions of cross-national research to criminology at

- the beginning of the 21st century», Krohn, M.D., Handbook on crime and deviance, Springer, New York, σελ. 3-22.
- Tarde, G. (2013). Συγκριτική Εγκληματολογία, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη (G. Tarde, 1886, La Criminalité comparée, Paris, Felix Alcan, μτφρ. Η. Δασκαλάκη).
- Van Dijk, J. (2009). «Approximating the truth about crime. Comparing crime data based on general population surveys with police figures of recorded crime», Robert, P. (εκδ.), Comparing crime data in Europe. Official crime statistics and survey based data, VUB Press, Brussels, σελ. 13-52.